

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปผลสภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 : กรณีอำเภอ พยุหะคีรีตามลำดับดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. สมมติฐานการวิจัย
3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สรุปผลการวิจัย
7. อภิปรายผลการวิจัยราชภัฏมหาสารคาม
8. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 อำเภอพยุหะคีรีของผู้เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถาน ครูวิชาการ และครูผู้สอน

2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 อำเภอพยุหะคีรีกับเกณฑ์ตามสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สมมติฐานการวิจัย

สภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาในแต่ละด้านและโดยรวม ของผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอพยุหะคีรีสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 แตกต่างกันไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และครูผู้สอน สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 653 คน จากจำนวน 57 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จำนวน 245 คน จาก จำนวน 57 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 57 คน ครูวิชาการ 57 คน และครูผู้สอน 131 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่ และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2536 : 187) และสุ่มกลุ่มตัวอย่างของผู้บริหารและครูวิชาการโดยการสุ่มแบบเจาะจง ส่วนครูผู้สอนสุ่มหากกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นเทียบจากสัดส่วนของจำนวนครูผู้สอนทั้งหมดในแต่ละโรงเรียนตามวิธี Proportional Stratified Random Sampling

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม และขนาดสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่ มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ สภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และครูผู้สอน 5 ด้าน คือ ด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการนิเทศ ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา-ครู ด้านการพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านพฤติกรรมครู และด้านการประเมินผล รวมจำนวน 58 ข้อ โดยสร้างแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ ตรวจสอบให้คะแนนแบบสอบถามที่คัดเลือกไว้ทั้งหมด แล้วนำคะแนนของแบบสอบถามลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ แล้วทำการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม SPSS/FW For Windows Version 8.0 เพื่อหาค่า ร้อยละ ค่าเฉลี่ย

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว หากพบความแตกต่างก็จะทำการทดสอบรายคู่ต่อไป โดยใช้การทดสอบรายคู่แบบ LSD

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 2 : กรณีอำเภอ พยัคฆภูมิพิสัย สรุปได้ดังนี้

1. สภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาระดับช่วงชั้นที่ 1-3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย พบว่า ระดับการนิเทศภายใน โดยรวม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ ด้านการประเมินผล ด้านการพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษา และด้านพฤติกรรมของครู ตามลำดับ และพิจารณาตามสถานภาพ ปรากฏผลดังนี้ คือ

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย 3 อันดับได้ดังนี้ คือ ด้านการพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการประเมินผล และด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครู ตามลำดับ

1.2 ครูวิชาการ โดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย 3 อันดับได้ดังนี้ คือ ด้านการประเมินผล ด้านพฤติกรรมของครู และด้านการพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษา ตามลำดับ

1.3 ครูผู้สอน โดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย 3 อันดับได้ดังนี้ คือ ด้านการประเมินผล ด้านพฤติกรรมของครู และด้านการพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษา ตามลำดับ

2. สภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายใน ด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการนิเทศเป็นรายข้อ จำแนกตามตัวแปรสถานภาพ ผลการศึกษา พบว่า ระดับการนิเทศภายใน ด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการนิเทศภายในเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 19 ข้อ อยู่ในระดับ ปานกลาง 2 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย 3 อันดับได้ดังนี้ คือ บุคลากรในสถานศึกษาร่วมกันจัดตกแต่งอาคารสถานที่ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้

บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผน และปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษา และบุคลากรร่วมกันปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิดเคารพซึ่งกันและกัน ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาตามสถานภาพปรากฏผลดังนี้ คือ

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา มีระดับการนิเทศภายใน ด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการนิเทศภายในอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย 3 อันดับได้ดังนี้ คือ บุคลากรในสถานศึกษาร่วมกันจัดตกแต่งอาคารสถานที่ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ ผู้บริหารให้ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานนิเทศภายในอย่างเป็นธรรมชาติ และจัดทำแผนปฏิบัติงานนิเทศภายในที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน และความต้องการ ตามลำดับ

2.2 ครูวิชาการ มีระดับการนิเทศภายใน ด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการนิเทศภายในอยู่ในระดับมาก 19 ข้อ อยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย 3 อันดับได้ดังนี้ คือ บุคลากรในสถานศึกษาร่วมกันจัดตกแต่งอาคารสถานที่ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ บุคลากรร่วมกันปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิดเคารพซึ่งกันและกัน และจัดระบบการให้บริการห้องสมุดเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ครู-นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า และบุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผน และปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษา ตามลำดับ

2.3 ครูผู้สอน มีระดับการนิเทศภายใน ด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการนิเทศภายในอยู่ในระดับมาก 19 ข้อ อยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย 3 อันดับได้ดังนี้ คือ บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผน และปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษา บุคลากรในสถานศึกษาร่วมกันจัดตกแต่งอาคารสถานที่ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ และบุคลากรร่วมกันปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิดเคารพซึ่งกันและกัน ตามลำดับ

3. สภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายใน ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครูเป็นรายข้อ จำแนกตามตัวแปรสถานภาพ ผลการศึกษา พบว่า ระดับการนิเทศภายในด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครู เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย 3 อันดับได้ดังนี้ คือ ประชุมชี้แจงให้บุคลากรภายในสถานศึกษาเข้าใจบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบงานนิเทศของสถานศึกษา การพิจารณาแต่งตั้งบุคลากรรับผิดชอบงานนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นปัจจุบัน และการประชุมคณะกรรมการนิเทศภายในตามแผนที่กำหนดไว้ ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาตามสถานภาพ ปรากฏผลดังนี้ คือ

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษา มีระดับการนิเทศภายใน ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครูอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย 3 อันดับได้ดังนี้ คือ ประชุมชี้แจงให้บุคลากรภายในสถานศึกษาเข้าใจบทบาทหน้าที่

ความรับผิดชอบงานนิเทศของสถานศึกษา การพิจารณาแต่งตั้งบุคลากรรับผิดชอบงานนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นปัจจุบัน และผู้ให้การนิเทศบันทึกผลการนิเทศไว้เป็นหลักฐานทุกครั้งที่มีการนิเทศตามลำดับ

3.2 ครูวิชาการ มีระดับการนิเทศภายใน ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครูอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้ดังนี้ คือ ประชุมชี้แจงให้บุคลากรภายในสถานศึกษาเข้าใจบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบงานนิเทศของสถานศึกษา การพิจารณาแต่งตั้งบุคลากรรับผิดชอบงานนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นปัจจุบัน และการประชุมคณะกรรมการนิเทศภายในตามแผนที่กำหนดไว้ตามลำดับ

3.3 ครูผู้สอน มีระดับการนิเทศภายใน ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครู อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้ดังนี้ คือ การพิจารณาแต่งตั้งบุคลากรรับผิดชอบงานนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นปัจจุบัน ประชุมชี้แจงให้บุคลากรภายในสถานศึกษาเข้าใจบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบงานนิเทศของสถานศึกษา และการประชุมคณะกรรมการนิเทศภายในตามแผนที่กำหนดไว้ตามลำดับ

4. สภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายใน ด้านการพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นรายชื่อจำแนกตามตัวแปรสถานภาพ ผลการศึกษา พบว่า ระดับการนิเทศภายใน ด้านการพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 10 ข้อ อยู่ในระดับปานกลาง 1 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้ดังนี้ คือ ผู้บริหารมีการประชุมเพื่อเตรียมการก่อนเปิดเรียนทุกภาคเรียน ผู้บริหารแสวงหาความรู้โดยเข้าร่วมอบรมต่าง ๆ ตามโอกาส และส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาศึกษาหลักสูตรคู่มือครูและเอกสารที่เกี่ยวกับงานวิชาการเพื่อทำแผนการสอน กำหนดการสอน ฯลฯ ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาตามสถานภาพ ปรากฏผลดังนี้ คือ

4.1 ผู้บริหารสถานศึกษา มีระดับการนิเทศภายใน ด้านการพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้ดังนี้ คือ ผู้บริหารมีการประชุมเพื่อเตรียมการก่อนเปิดเรียนทุกภาคเรียน ผู้บริหารมีความกระตือรือร้น และเสียสละเวลา เพื่อพัฒนาสถานศึกษา หรือผู้บริหารสถานศึกษา แสวงหาความรู้โดยเข้าร่วมอบรมต่าง ๆ ตามโอกาส และผู้บริหารศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองและพัฒนางานอยู่เสมอ ตามลำดับ

4.2 ครูวิชาการ มีระดับการนิเทศภายใน ด้านการพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษา

อยู่ในระดับมาก 9 ข้อ อยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย 3 อันดับได้ดังนี้ คือ ผู้บริหารมีการประชุมเพื่อเตรียมการก่อนเปิดเรียนทุกภาคเรียน ส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาศึกษาหลักสูตร คู่มือครูและเอกสารที่เกี่ยวกับงานวิชาการเพื่อทำแผนการสอน กำหนดการสอน และผู้บริหารแสวงหาความรู้โดยเข้าร่วมอบรมต่าง ๆ ตามโอกาสตามลำดับ

4.3 ครูผู้สอน มีระดับการนิเทศภายใน ด้านการพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก 9 ข้อ อยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย 3 อันดับได้ดังนี้ คือ ผู้บริหารมีการประชุมเพื่อเตรียมการก่อนเปิดเรียนทุกภาคเรียน ส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาศึกษาหลักสูตร คู่มือครูและเอกสารที่เกี่ยวกับงานวิชาการเพื่อทำแผนการสอน กำหนดการสอน และผู้บริหารแสวงหาความรู้โดยเข้าร่วมอบรมต่าง ๆ ตามโอกาส ตามลำดับ

5. สภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายใน ด้านพฤติกรรมของครูเป็นรายชื่อ จำแนกตามสถานภาพ ผลการศึกษา พบว่า ระดับการนิเทศภายใน ด้านพฤติกรรมของครู เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย 3 อันดับได้ดังนี้ คือ จัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนการสอน การวางแผนการสอนตลอดปีการศึกษา และการพัฒนาแผนการสอนให้ตอบสนองหลักสูตร โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาตามสถานภาพปรากฏผลดังนี้ คือ

5.1 ผู้บริหารสถานศึกษา มีระดับการนิเทศภายใน ด้านพฤติกรรมของครูอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย 3 อันดับได้ดังนี้ คือ จัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนการสอน การวางแผนการสอนตลอดปีการศึกษา และเขียนแผนการสอนที่มีองค์ประกอบสำคัญครบถ้วนเขียนองค์ประกอบแต่ละส่วนถูกต้อง ตามลำดับ

5.2 ครูวิชาการ มีระดับการนิเทศภายใน ด้านพฤติกรรมของครูอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย 3 อันดับได้ดังนี้ คือ การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตามจุดประสงค์ครบทุกด้าน การพัฒนาแผนการสอนให้ตอบสนองหลักสูตร โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนการสอน ตามลำดับ

5.3 ครูผู้สอน มีระดับการนิเทศภายใน ด้านพฤติกรรมของครูอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย 3 อันดับดังนี้ คือ จัดบรรยากาศ

ในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนการสอน การวางแผนการสอนตลอดปี การศึกษา และการพัฒนาแผนการสอนให้ตอบสนองหลักสูตรโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามลำดับ

6. สภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายใน ด้านการประเมินผลเป็นรายข้อ จำแนกตามตัวแปรสถานภาพ ผลการศึกษา พบว่า ระดับการนิเทศภายใน ด้านการประเมินผล เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย 3 อันดับได้ดังนี้ คือ จัดให้มีสมุดบันทึกการนิเทศประจำตัวครูทุกคน การวัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียนตามสภาพที่แท้จริงจากเพิ่มสะสมผลงาน และรายงานผลการปฏิบัติงานนิเทศภายในต่อหน่วยงานต้นสังกัดตามกำหนด ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาตามสถานภาพ ปรากฏผลดังนี้ คือ

6.1 ผู้บริหารสถานศึกษา มีระดับการนิเทศภายใน ด้านการประเมินผลอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย 3 อันดับได้ดังนี้ คือ จัดให้มีสมุดบันทึกการนิเทศประจำตัวครูทุกคน การวัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียนตามสภาพที่แท้จริงจากเพิ่มสะสมผลงาน และมีการจัดประชุมชี้แจงให้บุคลากรในสถานศึกษาเข้าใจการวัดและประเมินผลจากสภาพที่แท้จริง ตามลำดับ

6.2 ครูวิชาการ มีระดับการนิเทศภายใน ด้านการประเมินผลอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย 3 อันดับได้ดังนี้ คือ จัดให้มีสมุดบันทึกการนิเทศประจำตัวครูทุกคน การวัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียนตามสภาพที่แท้จริงจากเพิ่มสะสมผลงาน และมีการจัดประชุมชี้แจงให้บุคลากรในสถานศึกษาเข้าใจการวัดและประเมินผลจากสภาพที่แท้จริง ตามลำดับ

6.3 ครูผู้สอน มีระดับการนิเทศภายใน ด้านการประเมินผลอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติจากมากไปหาน้อย 3 อันดับได้ดังนี้ คือ จัดให้มีสมุดบันทึกการนิเทศประจำตัวครูทุกคน การวัดและประเมินผลการเรียนของนักเรียนตามสภาพที่แท้จริงจากเพิ่มสะสมผลงาน และนำผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไขพัฒนาการเรียนการสอนตามลำดับ

7. สภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 กรณีอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน พบว่า

7.1 สถานศึกษาขนาดใหญ่มีระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน

โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการประเมินผล ด้านพฤติกรรมของครู ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครู และด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการนิเทศ

7.2 สถานศึกษาขนาดกลาง มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการประเมินผล ด้านพฤติกรรมของครู ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครู ด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการนิเทศ

7.3 สถานศึกษาขนาดเล็ก มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการประเมิน ด้านพฤติกรรมของครู ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครู ด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการนิเทศ และด้านการพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษา

8. ผลการเปรียบเทียบสภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จากกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพต่างกัน โดยค่าการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว หากพบความแตกต่างก็จะทำการทดสอบรายคู่ต่อไปโดยใช้การทดสอบรายคู่แบบ LSD

8.1 การเปรียบเทียบสภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายใน โดยรวม ผลการศึกษาพบว่า ประชากรที่มีสถานภาพต่างกัน มีสภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1-3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบรายคู่เพื่อหาความแตกต่างด้วยวิธีการแบบ LSD ผลการศึกษา พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้บริหารสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงกว่าครูผู้สอน ส่วนผู้บริหารกับครูวิชาการ และครูวิชาการกับครูผู้สอน มีสภาพการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

8.2 การเปรียบเทียบสภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายใน ด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการนิเทศ ผลการศึกษา พบว่า ประชากรที่มีสถานภาพต่างกัน มีสภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการช่วงชั้นที่ 1-3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

อำเภอพัคฆภูมิพิสัย ด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการนิเทศ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบรายคู่เพื่อหาความแตกต่างด้วยวิธีการแบบ LSD ผลการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการช่วงชั้นที่ 1-3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 อำเภอพัคฆภูมิพิสัย ด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการนิเทศ แตกต่างกับครูวิชาการ และครูผู้สอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้บริหารสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงกว่าครูวิชาการและครูผู้สอน ส่วนครูวิชาการกับครูผู้สอน มีสภาพการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

8.3 การเปรียบเทียบสภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายใน ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครู ผลการศึกษาพบว่า ประชากรที่มีสถานภาพต่างกัน มีสภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการช่วงชั้นที่ 1-3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 อำเภอพัคฆภูมิพิสัย ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครู ไม่แตกต่างกัน

8.4 การเปรียบเทียบสภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายใน ด้านการพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการศึกษา พบว่า ประชากรที่มีสถานภาพต่างกัน มีสภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการช่วงชั้นที่ 1-3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 อำเภอพัคฆภูมิพิสัย ด้านการพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษากับครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบรายคู่เพื่อหาความแตกต่างด้วยวิธีการแบบ LSD ผลการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการช่วงชั้นที่ 1-3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 อำเภอพัคฆภูมิพิสัย ด้านการพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกับครูวิชาการ และครูผู้สอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่ผู้บริหารสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงกว่าครูวิชาการ และครูผู้สอน ส่วนครูวิชาการกับครูผู้สอน มีสภาพการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

8.5 การเปรียบเทียบสภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายใน ด้านพฤติกรรมของครู ผลการศึกษา พบว่า ประชากรที่มีสถานภาพต่างกัน มีสภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการช่วงชั้นที่ 1-3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 อำเภอพัคฆภูมิพิสัย ด้านพฤติกรรมของครู ไม่แตกต่างกัน

8.6 การเปรียบเทียบสภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายใน ด้านการประเมินผล ผลการศึกษา พบว่า ประชากรที่มีสถานภาพต่างกัน มีสภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการช่วงชั้นที่ 1-3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย ด้านการประเมินผล ไม่แตกต่างกัน

9. ผลการเปรียบเทียบสภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1-3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย ที่มีขนาดสถานศึกษาต่างกัน โดยรวม มีการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการพัฒนาของผู้บริหาร สถานศึกษา และด้านพฤติกรรมของครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วน ด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการนิเทศ ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครู และด้านการประเมินผล ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. ระดับการปฏิบัติงานนิเทศภายใน ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้รับผิดชอบ งานนิเทศภายในสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้สถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ในสังกัดทุกแห่งดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา และได้จัดทำคู่มือดำเนินการนิเทศ ภายในสถานศึกษาให้สถานศึกษาเป็นแนวทางปฏิบัติ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศปฏิบัติงาน นิเทศตามกระบวนการนิเทศ และให้จัดทำแผนนิเทศภายในสถานศึกษาทุกแห่ง นอกจากนี้ยัง กำชับให้ศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์อำเภอ นิเทศติดตามผลการปฏิบัติงานนิเทศภายใน สถานศึกษาให้ได้ครบ 100% (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 5) และจัดอบรม ประชุมปฏิบัติการเพื่อพัฒนาระบบการนิเทศภายในสถานศึกษาแก่ผู้บริหาร สถานศึกษา และมอบเกียรติบัตรสำหรับผู้บริหารที่ผ่านการอบรม จากนั้นได้ส่งเสริมสนับสนุน กระตุ้นให้สถานศึกษาจัดทำแผนนิเทศประจำปีการศึกษา แล้วสรุปรายงานผลทุกสิ้นปีการศึกษา ต่อหน่วยงานต้นสังกัด จึงส่งผลให้ผู้บริหารและบุคลากรปฏิบัติงานนิเทศอยู่ในระดับมาก และ ผลการวิจัยนี้ยังพบว่า ผู้บริหารมีความกระตือรือร้นและเสียสละเวลาเพื่อพัฒนาสถานศึกษา ผู้บริหารมีการประชุมเพื่อเตรียมการก่อนเปิดเรียนทุกภาคเรียน สถานศึกษามีการรวบรวมข้อมูล ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน สถานศึกษาจัดเก็บข้อมูลบุคลากรที่เป็นปัจจัยเพื่อใช้ใน

การวางแผน และผู้บริหารแสวงหาความรู้โดยการเข้าร่วมอบรมต่าง ๆ ตามโอกาส แต่ส่วนที่ชี้ให้เห็นว่าการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาต้องปรับปรุงและพัฒนา ส่วนที่พบว่ามีระดับปฏิบัติเพียงปานกลาง คือ การจัดไปศึกษาดูงานจากสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ เรื่องการนิเทศภายใน จัดห้องปฏิบัติการหลักสูตรอย่างเป็นระบบ การจัดระบบบริการการใช้สื่ออย่างทันสมัยและรวดเร็ว การรวบรวมสื่อการเรียนการสอนไว้เป็นหมวดหมู่ บุคลากรในโรงเรียนร่วมกันจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และบุคลากรในสถานศึกษามีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาการปฏิบัติการนิเทศภายในสถานศึกษามีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัด ดังนี้

1.1 ด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการนิเทศ มีการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากการดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดให้ทุกแห่งจัดกิจกรรมการนิเทศมาเป็นเวลากว่า 10 ปีแล้ว ตามกระบวนการนิเทศ คือ ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการวางแผน/กำหนดทางเลือก ปฏิบัติการนิเทศ และประเมินผล จึงพบว่า สถานศึกษามีการรวบรวมข้อมูลของบุคลากรเป็นปัจจุบันเพื่อใช้ในการวางแผนนิเทศ ซึ่งสอดคล้องกับเปรมกมล ศรีธรรมมา (2535 : บทคัดย่อ) ที่ได้วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ วางแผนปฏิบัติการนิเทศ และประเมินผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยพูน อาสนพาณิชย์ (2536 : บทคัดย่อ) ที่ได้วิจัยเรื่องการดำเนินงานนิเทศตามโครงการสนับสนุนการนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง พบว่า โรงเรียนที่มีการนิเทศแบบเจาะจงวิทยากรสัมพันธ์ ส่วนใหญ่ดำเนินการ 5 ขั้นตอน คือ แต่งตั้งคณะกรรมการ วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา วางแผนการดำเนินการปฏิบัติการนิเทศและติดตามประเมินผลผลการปฏิบัติการนิเทศ ดังผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าบุคลากรมีส่วนร่วมปฏิบัติงานเพื่อสร้างบรรยากาศในการนิเทศระดับมาก ได้แก่ โรงเรียนมีการรวบรวมข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โรงเรียนมีการจัดเก็บข้อมูลจำนวนบุคลากรที่เป็นปัจจุบัน และบุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนและปฏิบัติงานนิเทศภายใน ส่วนที่พบว่าโรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับเพียงปานกลาง คือ การจัดห้องปฏิบัติการหลักสูตร การจัดระบบบริการการใช้สื่อ การรวบรวมสื่อการเรียนการสอนเป็นหมวดหมู่ และการจัดหาเอกสารหลักสูตร การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า ครูขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดความถนัด

ในการจัดการเก็บรวบรวมสื่อ ขาดงบประมาณในการจัดทำสื่อ เป็นต้น ส่วนในเรื่องการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้จัดทำ อาจเพราะว่าผู้บริหารและครูผู้สอนไม่เห็นความสำคัญ ของการใช้หลักสูตรท้องถิ่น หรืออาจจะไม่มีประสบการณ์ในการจัดทำ (กรมวิชาการ. 2538 : 31) ซึ่งสอดคล้องกับผลการประชุมสัมมนา เรื่อง แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน (กรมวิชาการ. 2540 : 31) สรุปว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และในการสอนของครูยังสอนหนังสือ ไม่ได้สอนให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการหาความรู้ นอกจากนี้ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญ และมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

1.2 ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา – ครู โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในสถานศึกษา ดังนั้น สถานศึกษาจึงต้องกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้รับผิดชอบสามารถปฏิบัติงานนิเทศได้เต็มศักยภาพ ดังพบว่าสถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบงานนิเทศ มีการประชุมชี้แจงให้บุคลากรเข้าใจบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ และมีการติดตามผลอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ Lovell and Wiles (1983 : 15) การจัดการนิเทศภายในโรงเรียนและประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดี ถ้าหากผู้บริหารนิเทศมีความเข้าใจธรรมชาติของผู้บริหารงาน เข้าใจถึงศักยภาพสภาพพื้นฐานทางจิตใจ ตลอดจนความต้องการของบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการนิเทศภายในโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 176) กล่าวว่า ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศต้องมีการรอบในการปฏิบัติให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน จะทำให้การนิเทศที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ ทั้งนี้อาจเพราะว่า ครูประถมศึกษาส่วนใหญ่ต้องทำหน้าที่ครูประจำชั้นสอนหลายชั้น ทำให้มีภาระมาก ไม่มีเวลาสร้างสื่อเครื่องมือนิเทศ จึงส่งผลให้การปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียนขาดสื่อเครื่องมือนิเทศที่มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เปรมกมล ศรีธรรมมา (2535 : บทคัดย่อ) ที่ได้วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ปัญหาการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียน คือ การนิเทศ ควบคุม กำกับ ไม่ต่อเนื่อง ขาดงบประมาณสนับสนุน ขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน ขาดเครื่องมือในการดำเนินงาน และขาดการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ควรลดภาระงานของครูผู้รับผิดชอบโครงการนิเทศภายในโรงเรียนเพื่อจะได้มีเวลาปฏิบัติงานนิเทศมากขึ้น

1.3 ด้านการพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา มีการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องจากการนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นงานสำคัญที่ผู้บริหารต้องร่วมมือกับ

บุคลากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายคือคุณภาพการศึกษา เพราะฉะนั้นผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีการหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาตนเอง และพัฒนาบุคลากรเพื่อพัฒนางานนิเทศ จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ผู้บริหารมีความกระตือรือร้นและเสียสละเวลาเพื่อพัฒนาสถานศึกษา มีการเตรียมการวางแผนการปฏิบัติงานล่วงหน้า และพยายามแสวงหาความรู้ที่อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ สวีเนย์ และคนอื่น ๆ (Sweeney and others. 1987 : 11 – 13) กล่าวว่า ผู้บริหารคือผู้นิเทศ จะต้องมีความเข้าใจระบบต่อระบบการทำงานภายในโรงเรียน ใช้เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ มาผสมผสานกับเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ประกอบเหตุผลที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จ และเพื่อค้นคว้าและปรับปรุงการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับ อัมไพ ใจกล้า (2535 : บทคัดย่อ) ที่ได้วิจัยเรื่อง ความรู้ความเข้าใจ และเจตคติต่อการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียน : ศึกษากรณีผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก หมายความว่า ถ้าผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในการนิเทศภายในโรงเรียนน่าจะส่งผลให้ผู้บริหารพัฒนาบุคลากรสูงยิ่งขึ้น การวิจัยครั้งนี้ได้พบว่า การพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับเพียงปานกลาง คือ การจัดไปศึกษาดูงานจากโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ วิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการสอน การจัดทำปายนิเทศเพื่อแนะนำความรู้ทางวิชาการใหม่ ๆ การจัดนิทรรศการเพื่อให้บุคลากรได้มีโอกาสแสดงผลงานหรือความก้าวหน้าทางวิชาการของตนเอง และความต้องการความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เป็นต้น ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่องดังกล่าวเพื่อพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับการพัฒนาตนเอง เพราะผู้บริหารสถานศึกษาจะมีความสามารถเพียงใด หากขาดความร่วมมือจากผู้ร่วมงานที่ดี ยากที่จะประสบผลสำเร็จ

1.4 ด้านพฤติกรรมครู มีการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก และพบว่า มีการปฏิบัติในเรื่องต่อไปนี้ในระดับมาก ครูส่วนใหญ่สามารถเขียนแผนการสอนได้ถูกต้องครบองค์ประกอบ และประเมินผลการเรียนการสอนได้ตามจุดประสงค์ครบทุกด้าน สามารถจัดบรรยากาศในชั้นได้เหมาะสมกับกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนการสอน แต่การปฏิบัติการสอนของครูที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางมีการปฏิบัติระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการสังเคราะห์วิจัยเรื่องหลักสูตรและการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของกรมวิชาการ (2540 : 68) ในส่วนกระบวนการเรียนการสอน กล่าวคือ การจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น แต่การเรียนการสอนยังไม่เน้นทักษะกระบวนการ ยังคงเน้นความรู้ความจำ ส่วนการนำความรู้จากศูนย์ข้อมูลที่มีอยู่ในโรงเรียนไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนนั้น โรงเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่า

โรงเรียนมีข้อมูลน้อย และไม่ตรงตามความต้องการพัฒนา หรืออาจเพราะครูขาดความรู้ทางทักษะการนำไปใช้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การใช้หลักสูตรประถมศึกษาฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ในจังหวัดนครสวรรค์ ของสมถ สุมังเกษตร (2536 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าการใช้หลักสูตรประถมศึกษาฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ผู้บริหารส่วนใหญ่มีการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้ประกอบในการวางแผนงานด้านวิชาการ แต่การจัดเก็บข้อมูลยังขาดข้อมูลบางส่วนบุคลากรหลายฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผน แต่ครูที่ร่วมในการวางแผนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และนอกจากนี้ยังพบว่าครูส่วนใหญ่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผนการสอนที่เขียนไว้ ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า ครูประถมศึกษาส่วนใหญ่ต้องการทำหน้าที่ครูประจำชั้น ต้องสอนประจำวิชา ต้องรับผิดชอบงานโครงการ และงานธุรการต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมาย ทำให้ภาระมากไม่สามารถสอนทันแผนการสอนที่กำหนด จึงส่งผลให้ครูไม่ได้ปฏิบัติตามแผนการสอนที่เขียนไว้ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดประชุมปฏิบัติการจัดทำแผนการสอน โดยเน้นการสอนให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง และส่งเสริมสนับสนุนให้ครูเขียนแผนการสอนให้ตรงตามความต้องการพัฒนานักเรียน และควรลดภาระของครูผู้สอนเพื่อให้มีเวลาเตรียมการสอน และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น

1.5 ด้านการประเมินผล สถานศึกษามีการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก และพบว่าการปฏิบัติระดับมากในเรื่องต่อไปนี้ สถานศึกษาประเมินผลการนิเทศโดยจัดทำสมุดบันทึกผลการนิเทศไว้ประจำตัวครูทุกคน เพื่อชี้แนะผู้รับการนิเทศให้ปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งการประเมินดังกล่าวสถานศึกษาประเมินโดยใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ จึงไม่มีเกณฑ์วัดที่แน่นอน ซึ่งการประเมินดังกล่าวจะจัดได้ในด้านปริมาณเท่านั้น และมีการปฏิบัติระดับปานกลาง คือ สถานศึกษาไม่สร้างเครื่องมือนิเทศ อาจเพราะว่า ขาดงบประมาณในการจัดทำหรืออาจขาดความรู้ความเข้าใจ ดังการสำรวจปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2533 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2533 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ปัญหาการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ขาดวัสดุอุปกรณ์ สื่อ เครื่องมือในการนิเทศ ครูไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศ ฯลฯ ดังนั้น จึงส่งผลให้การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการนิเทศไม่เป็นไปตามสภาพที่แท้จริง โรงเรียนจึงขาดข้อมูลที่จะนำไปพัฒนาตามความต้องการ และไม่อาจนำผลสรุปไปพัฒนาได้

2. ระดับการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตอำเภอ พัทลุงภูมิพิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ในสถานศึกษาขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก พบว่า สถานศึกษาทั้ง 3 ขนาด มีการปฏิบัติงานนิเทศภายในโดยรวมอยู่ใน

ระดับมาก และมีทรศนะในการปฏิบัติแต่ละด้าน โดยสถานศึกษาขนาดใหญ่มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติสูงกว่าสถานศึกษาทุกขนาด ทั้งนี้อาจสืบเนื่องจากสาเหตุหลายประการ กล่าวคือ สถานศึกษาขนาดใหญ่ตั้งอยู่ในเขตชุมชน มีความพร้อมทางด้านปัจจัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นบุคลากร อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนงบประมาณ จึงส่งผลให้ผู้บริหารในสถานศึกษาดังกล่าวต้องใช้ความพยายามสูงในการพัฒนาขีดความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน เพื่อพัฒนางาน ซึ่งสอดคล้องกับ เสริมศักดิ์ วิศาลภรณ์ (2525 : 45) ได้กล่าวไว้ว่า ขนาดองค์กรมีผลต่อการบริหาร กล่าวคือ องค์กรขนาดใหญ่มีจำนวนบุคลากรมาก มีปริมาณงานมาก อุปสรรคในการบริหารงานย่อมมีมาก ส่วนสถานศึกษาขนาดกลางเป็นสถานศึกษาที่มีบุคลากรประมาณ 10 – 16 คน ซึ่งไม่มากไม่น้อยจนเกินไป ทำให้การกำกับ ดูแล ติดตาม นิเทศ จึงเป็นได้อย่างทั่วถึงและเป็นที่ปรึกษา และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและครูในสถานศึกษามีลักษณะที่เอื้อต่อการบริหาร ส่งผลให้การปฏิบัติงานนิเทศภายในเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ ในขณะที่สถานศึกษาขนาดเล็กส่วนใหญ่จะขาดแคลนปัจจัยเกือบทุกด้าน ส่งผลให้การปฏิบัติงานนิเทศสถานศึกษาขึ้นอยู่กับข้อจำกัดด้านปัจจัยพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารและครูผู้สอนไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษา เนื่องจากครูและผู้บริหารในสถานศึกษาขนาดเล็กมีภาระรับผิดชอบทั้งงานสอนและงานอื่นที่นอกเหนือจากการสอนในปริมาณที่มากเมื่อเทียบกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ และสถานศึกษาขนาดกลาง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2528 : 52-53) ในขณะที่เดียวกันกลับพบว่าด้านการประเมินผลของสถานศึกษาส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องจากปริมาณข้อมูลในโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนน้อย ทำให้การเก็บข้อมูลด้านสถิติเป็นไปได้ด้วยความถูกต้อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ทุกขนาด และทุกประเภท มีการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษา ด้านบรรยากาศที่เอื้อต่อการนิเทศต่ำกว่าด้านอื่น ๆ รองลงมาคือ ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอน ดังนั้น สถานศึกษาควรพิจารณาปรับปรุงการปฏิบัติงาน ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความตระหนักให้ครูสร้างบรรยากาศภายในห้องเรียน และบรรยากาศในการทำงานร่วมกันระหว่างคณะกรรมการนิเทศกับครูผู้สอน
2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดประชุมปฏิบัติการเพื่อพัฒนาหลาย ๆ ประการ

เช่น ความเป็นกันเอง การเขียนแผนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและตามความต้องการของครูและนักเรียน

3. ควรมีการพัฒนาบุคลากร โดยสนับสนุนให้ไปศึกษาดูงานในสถานศึกษาที่มีการดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษาดีเด่น สามารถนำไปเป็นแบบอย่างได้ และจัดหาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในสถานศึกษาให้บุคลากรได้ศึกษาหาความรู้ เพื่อพัฒนาการนิเทศภายใน

4. ผู้รับผิดชอบโครงการ ควรพิจารณาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาให้มีหลากหลายรูปแบบ และขอการสนับสนุนการนิเทศจากหน่วยงาน

5. ครูผู้สอน ควรพัฒนาตนเอง โดยเข้าร่วมอบรมประชุมปฏิบัติการเพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยการนิเทศภายในสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ เพื่อให้มีข้อเสนอแนะในการเปรียบเทียบและกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาการปฏิบัติงาน ปัญหา สาเหตุ และแนวทางในการแก้ไขปัญหา และปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในระดับเขตพื้นที่การศึกษา

3. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับบรรยากาศที่เอื้อต่อการนิเทศของสถานศึกษาที่มีการนิเทศภายในสถานศึกษาดีเด่น เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการปฏิบัติงานนิเทศภายในสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน